

Chiar și pentru șahistul începător, care are o experiență practică nu prea mare este clar că fără cunoașterea bazei teoretice nu poți învăța să joci bine șah.

Secția teoriei șahului care studiază principiile de bază ale desfășurării partidei de șah se numește **strategie**.

Strategia este în legătură indisolubilă cu tactica jocului de șah. Totalitatea procedeelor și metodelor de executare a unor operații de șah care fac parte din planul strategic, se numește **tactică**. Anume cu acest compartiment al jocului de șah veți face cunoștință în prezenta lucrare.

La elementele tacticii șahului poate fi atribuit și amenințarea. Cele mai simple amenințări sunt cunoscute fiecărui șahist începător – acestea sunt șahul, pericolul de mat, atacarea și capturarea piesei.

Cele mai complicate lovituri, de tipul lovitură dublă, atac deschis ș.a. de care urmează să luați cunoștință, constau din câteva amenințări simple care acționează concomitent. Măiestria tactică a șahistului depinde în mare parte de capacitatea lui de a preîntâmpina amenințarea creată de adversar și abilitatea de a prevedea cele preconizate de el în cazul forțării jocului. Este considerat forțat jocul când ești nevoit să faci unica mișcare (alte răspunsuri conduc la urmări avantajoase) în scopul apărării de atacurile și amenințările adversarului.

Diagrama 1.1.
Korsunski – Dommès V.
S. Peterburg, 1992

Să facem cunoștință cu jocul forțat în baza exemplului din partida Korsunski-Dommes B. Cu prima mișcare **1. N:g4** albele capturează piesa, abătând atenția calului e5 de la apărarea câmpului important d7, în același timp eliberând diagonala pentru nebunul său. Negrul se poate eschiva de la variantă doar pierzând piesa, de aceea în partidă era **1...C:g4 2.Dd7 +**, încă o mișcare cu amenințare, făcută deja regelui. Răspunsul este unic **2... Rf8**, dar după **3.Nc7** negrul e nevoit să capituleze, din cauza amenințării 4.Dd8+.

Jocul forțat este adesea urmat de una din variatele amenințări – jertfa, una din părți cedează materialul cu scopul de a avea un anumit avantaj din această poziție. Dacă negrul, în partida analizată, ar fi dorit să-și salveze cea mai puternică piesă, cedand de exemplu pe câmpul a6, albul ar fi anunțat mat în 2 mișcări, semnificând regina.

Un loc important în tactică îl ocupă combinațiile. **Combinația – este varianta forțată cu utilizarea diferitelor procedee strategice care conduc la atingerea anumitor scopuri.** De regulă, în combinații este prezent sacrificiul. În exemplul nostru scopul combinației a fost: mat pus regelui adversarului. Pe lângă aceasta, scopul combinației poate fi superioritatea materială, o simplificare a poziției, în cel mai rău caz, salvarea partidei prin obținerea echilibrului materialului, de asemenea, cu ajutorul procedeelelor pat, a șahului etern ori repetarea mutărilor.

Cum se găsesc combinațiile?

Mai întâi de toate șahistul stabilește, dacă există, în situația creată, premise pentru căutare. Asemenea premise constituie motivul combinației, adică, particularitățile situației care ajută la determinarea direcția căutărilor.

Motivele combinației pot fi: situația limitată a regelui adversar; apărare insuficientă a orizontalei 7 ori 8; „împușcarea” cu nebunii a diagonalelor libere, pe care se află un obiect important (de cele mai multe ori regele); apărarea slabă ori poziția neavantajoasă a unor piese; amplasarea pieselor pe o singură linie; posibilitatea utilizării puterii de atac a unor figuri aparte; unele conveniențe ale regulilor luptei de șah, de tipul transformării unui pion într-o oarecare figură, pat, șah etern, repetarea mutărilor, cunoașterea pozițiilor când nu se poate face mat; existența câmpurilor critice și slabe în poziții s.a.

Pentru explicarea ultimului motiv vom oferi unele precizări. Dacă numărul atacurilor pieselor albe și a pionilor într-un anumit punct sunt mai multe decât numărul apărării din partea negrelor, acest caz asemenea punct se numește *puternic* pentru alb și, corespunzător *slab*, pentru negru. Este analogică determinarea la

schimbarea culorilor. Punctul, numărul de atacuri și apărări dacă sunt egale, poate fi numit ritmic. Trebuie să învățați să găsiți repede punctele critice și slabe în propria poziție și în tabăra adversă. Astfel, motivul poate fi analizat ca punct de orientare determinant. În baza motivului se caută ideea combinației. Ideea combinațiilor poate fi atragerea piesei pe un câmp cu ghinion, abaterea de la apărarea unui punct important, distrugerea apărătorului piesei ori obiectului, eliberarea câmpului ori a liniei pentru continuarea atacului etc. Apoi se calculează partea tehnică – varianta forțată. Propunem câteva exemple concludente.

Diagrama 1.2.
Roblette – Stefan E.
Franța, 1990

În poziția din *diagrama 1.2.* motivul atacului tactic constă în aflarea într-o poziție nefavorabilă a calului negru, pe marginea liniei. Mutarea albului **1.Dd4** a creat o amenințare a capturării piesei și concomitent a apărării pionului c5, blocând posibilele căi de retragere a calului. Negrele au cedat, așa cum la oricare mișcare va urma **2.b3** cu capturarea inevitabilă a piesei.

Diagrama 1.3.
Hauzner I. – Renner C.
Aucsburg, 1968

Pentru motivul următoarei combinații (*diagrama 1.3.*) – a servit aflarea reginei albe și a regelui negru pe aceeași diagonală. După **1.N:d6** (ideea combinației constă în atragerea reginei negre pe câmpul compromis) negrul a pierdut. La **1...D:d6** ar fi urmat **2.c5** – atac deschis cu câștigarea reginei.

Diagrama 1.4.
Viliniov A.- Bernard K
Cann, 1989

Existența a două câmpuri critice (**d4** și **h2**) în tabăra albului din diagrama 1.4. a dat posibilitate negrului să utilizeze combinația cu atac dublu atrăgând turnul sub atac dublu. **2. N:d4** și albul a pierdut.

În lecțiile noastre vă recomandăm să faceți cunoștință cu diverse tipuri de atacuri tactice și combinații, cu motive caracteristice lor. Celor care studiază lucrarea particular le recomandăm inițial să studieze partea teoretică a temei noi, apoi să treacă la rezolvarea problemelor de sinestător, străduindu-se să creeze condiții apropiate de jocul practic. Executați sarcinile fără a mișca piesele, cel mai bine pe diagrame. Nu uitați despre necesitatea de a găsi motivul combinației. La analiza pozițiilor de pe tablă apălați numai în cazul când nu reușiți să rezolvați exercițiul fără utilizarea ei.

Sperăm că rezolvarea pozițiilor propuse va lărgi diapazonul șahistic și va dezvolta capacitățile voastre cognitive și sportive pentru rezolvarea pozițiilor tactice.

Propunem atenției cititorilor, amatorilor de șah, următorul test care este alcătuit din 12 probleme

♞ Noțiuni despre procedee tactice și combinații

Diagrama 1. Mută albul. Câștig

Diagrama 2. Mută negrul. Câștig

Diagrama 3. Mută albul. Câștig

Diagrama 4. Mută albul. Câștig

Diagrama 5. Mută albul. Câștig

Diagrama 6. Mat în 2 mutări.

Diagrama 7. Mută negrul. Cîștig

Diagrama 8. Mută albul. Cîștig

Diagrama 9. Mat în 2 mutări.

Diagrama 10. Mută albul. Cîștig

Diagrama 11. Mută albul. Cîștig

Diagrama 12. Mută albul. Cîștig

Răspunsurile la test le găsiți în lecția următoare.